

A VÁROS LEGSZEBB ÉPÜLETE

Fotó: Barnák K

KÖZÉPEN A BANKPALOTA

Az építészeti látnivalókat figyelembe véve Hódmezővásárhely igen előkelő helyen áll a hasonló méretű városok sorában. Ennek fő oka az, hogy a dualizmus idején – amikor Magyarország legtöbb jelentős épületét építették – népességszámban is a legnagyobb városok közé tartoztunk. Ráadásul a századfordulóra a mezőgazdaságon alapuló ipar rohamos fejlődésével pénz is lett az építkezések finanszírozására, valamint szerencsére igényesség is – a kettő ugye nem mindig jár együtt. E körülmények együttes fennállásának köszönhetjük a város legszebb épületét is, ami – véleményem szerint – a Bankpalota.

A Hódmezővásárhelyi Első Takarékpénztár 1868-ban alakult és a századfordulóra olyannyira tőkeerőssé vált, hogy vezetői új, reprezentatív épület emelését határozták el. A tervek elkészítésével Müller Miksa szegedi építész bízta meg, aki a kor ízlésének megfelelő szecessziós stílusú épületet tervezett. Hozzá kell azonban tenni, hogy a szecesszió mellett nagyon erősen érződik még az épületen a neobarokk is. A szecesszió ugyanis teljes egészében szakítani akart a megelőző korok építészetével és új formakincset akart használni. Ezzel szemben a bankpalotán bőven találunk neobarokk elemeket is. A tervek egyébként 1905-ben készültek, az építkezés 1906-1907-ben folyt.

A bankpalota elhelyezése is indokolta a reprezentatív épületet, ugyanis a Kossuth térre, a városházával szemben építették az új székházat. A pénzintézet pedig azzal is hangsúlyozni akarta vagyonát, hogy olyat épít, ami korábban még nem volt a városban: kupolát. Ez az építészeti elem az, amelyet ősidők óta leggyakrabban használnak a hatalom és a nagyság kifejezésére. A bankpalota kupolája 14 méter magas, ugyanakkora, mint az épület két szintje együttvéve, de nemcsak méreteivel, hanem díszítványeival is az épület koronája. Alapvetően két részből áll: alul egy nyolcszögletű kupoladob (tambur) található, fölötte pedig maga a félgömbkupola helyezkedik el. A két részt egy széles és roppant díszes övpárkány kapcsolja össze. A párkányt alul apró, íves konzolok tartják, melyeket párhuzamos vonalak tagolnak függőlegesen – ez a megoldás a görög dór oszloprend párkányzatáról származhat, ahol ezt a díszítőelemet triglifnek nevezik.

A neobarokk önmagában is szívesen alkalmazta a triglifeket, azáltal azonban, hogy ezek a konzolok ívesek és felül csigavonalszerűen hátrahajlanak, még inkább barokkosak lettek. A konzolok között kör alakú szegecsdíszekek is helyet kaptak, amelyek talán a bécsi szecesszió hatását mutatják, ez a motívum ugyanis ott lett rendkívül népszerű volt. A bécsi szecessziós épületeken gyakran toldották meg ezeket a szegecsdíszeceket lelógó vagy felfelé kúszó vékony szalagokkal. Ez a motívum szintén elterjedt hazánkban, és a bankpalotán is rengeteg helyen megtalálható (többek között az ablakok keretében és a kapun is). A kupola övpárkánya felfelé egészen az elliptikus ablaknyílások vonaláig terjed, ahol szegmensíves vakarkád zárja, az ívekben újabb szegecsdíszecekekkel. Az ablakok alá hullámzó szalagokkal határolt pajszot szegeztek, a szalagokból pedig egy tátott száju, szakállas emberi fej lóg lefelé (talán az antik görög művészetből ismert gorgófej, mely a neobarokkban is kedvelt motívum).

A kupolát tehát nagyon vegyes eredetű motívumok díszítik, azok mégis gyönyörű harmóniában egyesülnek. Legfőbb dísz azonban egy-értelműen a tetején álló *Merkúr-szobor*, Rubletzky Géza és Balla József szobrászművészek közös alkotása. Merkúr mint a kereskedelem római istene egyúttal az épület funkciójára is utal. A szecesszióban gyakori volt az épület funkciójára utaló ornamentika, a bankpalotán is megtalálhatók ezek. Merkúr szobrán kívül ilyenek még a különböző helyeken előforduló méhkaptárok, ugyanis a bank is úgy gyűjtögette a pénzt, ahogyan a méhek a mézet: sokan adtak bele, így gyarapodott. A legnagyobb kaptárok a kupola előtt álló két torony tetején állnak. Ezeket a tornyokat a már említetteken kívül növényi ornamentika is díszíti: hullámzó levelek, valamint kör alakú és szögletes virágfejek is. Utóbbi újfent a bécsi szecesszióból származik, a szögletes mezőbe helyezett virágok ott voltak nagyon népszerűek. A tornyok között, a kupola előtt álló félköríves attikában egy újabb méhkaptárt láthatunk, két oldalt mellette pedig a takarékoskosságot megszemélyesítő nő és a mezőgazdaságot megjelenítő férfialak ül – ezek is az épület funkciójára utalnak.

Emberi alakok a főhomlokzaton is találhatók: a koronázó párkányt egy-egy, a felsőtestükkel ábrázolt férfi- és nőalak tartja. A koronázó párkány egyébként két barokkos csigavonalban végződik, az alatta lévő oromzatban pedig a város címere kapott helyet tekergő indák és szögletes virágok között. A főhomlokzatról említést érdemel még a négy oszlop: törzsük alsó harmada vájatolt, fejezetük pedig szögletes csigavonalban (voluta) és emberi maszkban (talán ismét gorgó) végződik. A főhomlokzat földszintjén egyenes záródású, emeletén pedig félköríves ablakok nyílnak, melyek közül a kupola alatti – a főtengelyt hangsúlyozva – jóval nagyobb méretű a többinél. Ennek kötényében vastag kőszalagos mellvéd kapott helyet.

Az épület egész belsejét sárga vakolat, az azt díszítő fehér stukkóelemek (liliomok, tulipánok, emberi maszkok), valamint nagyon izléses világoszöld csempe borítja. A lépcsőház lépcsői és korlátja vörösmárványból készültek, utóbbit a homlokzaton látotthoz hasonló vastag szalagok törik át. A lépcsőfordulóban álló vastkos pillér szögletes kialakítása a bécsi szecesszió hatásáról tesz újabb tanúbizonyságot. Az emeleti termek gyönyörűen faragott sötétbarna ajtótokjai – amelyeket korinthuszi fejezetes fa oszlopok is kereteznek és így külön építményeknek is beillenek – csodálatosan harmonizálnak a világoszöld fali csempékkel. A nagytermet stukkódíszes keresztboltozat fedi, a boltvállak vörösmárvány törzsű, ión fejezetes oszlopokon nyugszanak.

Az alapos leírás remélhetőleg jól megvilágítja, miért is tartom a bankpalotát a város legszebb épületének: rendkívüli motívumgazdagság jellemzi és igen nemes anyagokat használtak az építéshez. Az pedig, hogy a neobarokk és a szecesszió elemei óriási lendülettel és sűrűséggel keverednek rajta, egészen egyedülállóvá teszi az épületet.

Bodó Péter

FOTÓ: GAÁL GYÖRGYI

